

Burgerschapsplan - Het Middelpunt

Inhoud

Burgerschapsplan - Het Middelpunt	1
Aanleiding voor het burgerschapsplan.....	2
1. Beschrijving populatie	2
2. Visie	3
3. Inhoudelijke informatie over burgerschapsonderwijs.....	4
4. Onderwijskundig aanbod en criteria	4
5. School als oefenplaats.....	8
6. Monitoring	8
Bijlagen	9

Aanleiding voor het burgerschapsplan

De samenleving verandert. Diversiteit neemt toe, maatschappelijke vraagstukken worden complexer. Daarom vinden we het belangrijk dat onze leerlingen leren om actief en met respect deel te nemen aan deze samenleving.

1. Beschrijving populatie

Onze school, Het Middelpunt, is gelegen in Hoogvliet, een deelgemeente van Rotterdam en heeft een schoolweging van 31,7.

We zijn trots op onze diverse leerling populatie. Onze leerlingen komen uit verschillende culturele, religieuze en economische achtergronden. Deze diversiteit zien wij als een kracht én als een belangrijke kans binnen ons burgerschapsonderwijs voor onze samenleving.

De ouderpopulatie van Het Middelpunt is sociaal en cultureel divers. Veel ouders hebben een modaal of beneden modaal inkomen, werken in praktische beroepen of zijn deels afhankelijk van toeslagen. De wijk Hoogvliet kent een rijke mix aan culturele achtergronden, waaronder Surinaamse, Antilliaanse, Turkse, Marokkaanse en Oost-Europese gemeenschappen. Het opleidingsniveau van ouders varieert, met veel mbo-opgeleiden en een groeiende groep hbo-opgeleide jonge ouders. Religie en thuistalen verschillen per gezin. Politiek stemmen ouders vooral op partijen als DENK, PvdA, GroenLinks en soms ook PVV of SP, al is de opkomst vaak laag. Er zijn veel éénoudergezinnen en gezinnen waarvan vader en moeder het merendeel van de dag afwezig zijn i.v.m. werk. Onze leerlingen groeien op in Rotterdam waar zij dagelijks in aanraking komen met uiteenlopende perspectieven, gebruiken, meningen en waarden. Deze rijkdom aan ervaringen vormt een

waardevolle basis voor het ontwikkelen van wederzijds begrip, respect en maatschappelijke betrokkenheid. Tegelijkertijd brengt deze omgeving ook uitdagingen met zich mee. Denk aan verschillen in kansen, taalvaardigheid, getalbegrip en ondersteuning thuis. Juist daarom vinden wij het belangrijk dat leerlingen bij ons leren om verantwoordelijkheid te nemen, zich betrokken te voelen bij hun omgeving en zich staande te houden in een snel veranderende samenleving. Naast het bieden van goed onderwijs willen we een veilige plek zijn waar alle leerlingen zich gezien, gehoord en gewaardeerd voelen. We leren hen samen te leven, keuzes te maken, conflicten op te lossen, en respectvol met anderen om te gaan. We bieden onze leerlingen handvatten om zich te ontwikkelen tot zelfstandige, bewuste en verantwoordelijke burgers, die actief kunnen deelnemen aan de samenleving van nu én morgen.

Wij geloven dat onderwijs een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. De rol van ouders is daarbij onmisbaar. We vinden het belangrijk dat ouders betrokken zijn bij het onderwijs en de ontwikkeling van hun kind. Daarom zetten we in op open en regelmatige communicatie met ouders, bijvoorbeeld via oudergesprekken, nieuwsbrieven, informatiemomenten en de inzet van ouderplatforms. Zo zorgen we ervoor dat ouders weten wat we doen op het gebied van burgerschap en hoe zij daaraan kunnen bijdragen, thuis en op school.

Het delen van waarden en normen, zoals respect, verantwoordelijkheid, vertrouwen en samenwerking, belangrijke pijlers in ons onderwijs. We hechten waarde aan het gesprek hierover, zowel met leerlingen als met ouders. Zo bouwen we samen aan een schoolklimaat waarin iedereen zich veilig voelt en waarin ruimte is voor verschil, dialoog en verbinding.

2. Visie

Onze visie op burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze schoolbrede missie: *"Op Het Middelpunt zien wij de toekomst met vertrouwen tegemoet."*

Onze leerlingen groeien op en ontwikkelen zich tot zelfstandige, betrokken en verantwoordelijke wereldburgers. Zij zijn het middelpunt in ons onderwijs en samen dragen we bij aan een prettige, veilige en inclusieve samenleving waar iedereen ertoe doet en waar we van en met elkaar leren. Vanuit onze christelijke waarden, die volgens ons bij iedereen passen, streven we ernaar om ieder kind basisvaardigheden te leren die bijdragen aan een toekomst waarin zij succesvol zijn, zich succesvol voelen en een positieve bijdrage leveren aan de wereld. In Rotterdam liggen kansen en die pakken we!

We zijn verantwoordelijk voor onszelf en elkaar. We zijn betrokken bij onze persoonlijke ontwikkeling, de school, elkaar en de omgeving. We zijn ambitieus, we doen het iedere dag een beetje beter.

We hechten waarde aan onze identiteit

Het Middelpunt is een school met een christelijke identiteit.

Het Middelpunt is een open christelijke school. Wij besteden aandacht aan de christelijke identiteit, omdat we de leerlingen kennis willen laten maken met het christelijke geloof. Daarnaast willen we leerlingen meegeven dat er vanuit meerdere geloofsovertuigingen en culturele achtergronden kan

worden gedacht, dat we samenleven en gedeelde waarden hebben; Respect, openheid, vertrouwen, gelijkwaardigheid, verantwoordelijkheid en ontwikkeling. Vanuit deze waarden spannen we ons in voor een liefdevolle en inclusievere samenleving.

3. Inhoudelijke informatie over burgerschapsonderwijs

De school baseert haar onderwijsaanbod op de SLO-kerndoelen voor Oriëntatie op jezelf en de wereld (OJW) en Nederlands (NL), met behulp van de methode *Kwink* en vanuit onze christelijke identiteit (zie bijlage). Deze richt zich op brede thema's zoals staatsinrichting, normen en waarden, geestelijke stromingen, kritisch denken, sociaal gedrag, milieubewustzijn en cultureel erfgoed. Het doel is leerlingen te leren reflecteren op hun rol in de samenleving en bij te dragen aan een betere wereld.

Daarnaast willen wij dat onze leerlingen opgroeien en ontwikkelen tot zelfstandige, betrokken en verantwoordelijke burgers die bijdragen aan de Rotterdamse samenleving waar iedereen ertoe doet en mag zijn.

Dit geven wij vorm vanuit onze christelijke identiteit en nemen hiervoor ook het volgende mee.

4. Onderwijskundig aanbod en criteria

In het schooljaar 2023-2024 is besloten om het aanbod op het gebied van burgerschap te versterken met de methode *Kwink – Burgerschap*. Deze methode sluit aan bij de sociaal-emotionele ontwikkelingsdoelen van leerlingen en ondersteunt een positief pedagogisch klimaat. Hiermee ontstaat een doorgaande leerlijn waarin burgerschapsvorming, sociale vaardigheden en groepsdynamiek met elkaar verbonden zijn. In alle groepen worden de lessen uit de methodes los van elkaar aangeboden.

We integreren de doelen voor actief burgerschap en sociale vorming in ons onderwijs. De koppeling met de dagelijkse praktijk en de buitenwereld wordt actief gezocht zodat de school de oefenplaats is. Op deze manier bevorderen we, betrokkenheid en kritisch denken bij onze leerlingen en elkaar.

Ons burgerschapsaanbod bestaat uit de volgende samenhangende onderdelen:

- **Kwink – Burgerschap:** structurele aandacht voor waarden, normen, democratie, diversiteit, rechtvaardigheid en maatschappelijke betrokkenheid.
- **Koppeling aan de actualiteit:** in de groepen 5 t/m 8 wordt structureel gekeken naar het Jeugdjournaal. Relevante maatschappelijke thema's worden besproken en verdiept in klassikale gesprekken.
- **Levensbeschouwelijke verdieping:** dagelijks wordt er voorgelezen uit *Kind op Maandag*. Hierover gaan we in gesprek met de leerlingen. Waar mogelijk leggen we verbanden met

andere religies en levensbeschouwingen, wat bijdraagt aan het ontwikkelen van respect en begrip voor diversiteit.

- **Culturele en maatschappelijke activiteiten:** jaarlijks nemen alle groepen deel aan een cultureel en/of educatief uitstapje. Daarnaast worden er gastlessen aangeboden door externe deskundigen. Dit versterkt de verbinding tussen de school en de samenleving en vergroot de leefwereld van de leerlingen.
- **Divers aanbod in de schoolbibliotheek:** ons leesaanbod is uitgebreid met boeken over maatschappelijke thema's, diversiteit, gelijke kansen en wereldburgerschap. Hierdoor worden leerlingen ook buiten de lessen gestimuleerd om na te denken over burgerschapsvraagstukken.

Door deze onderdelen met elkaar te verbinden ontstaat er een samenhangend en rijk aanbod dat bijdraagt aan de vorming van onze leerlingen tot actieve, betrokken en weerbare burgers.

Ambitie uitstroom:

Onze leerlingen verlaten Het Middelpunt als zelfbewuste, zelfstandig en betrokken burgers, die stevig in hun schoenen staan, openstaan voor anderen en met vertrouwen bijdragen aan een rechtvaardige en verbonden samenleving.

Doelen van het Middelpunt

*In schooljaar 2025-2026 onderzoeken welke lessen, leesboeken, aanbod wij verder bieden welke aansluit bij het burgerschapsonderwijs en onze doelen.

Denk aan: ons gebruik van Kind op maandag, boekenkasten met een rijk aanbod, gedeelde kalender met diverse feesten en vieringen.

*Wat moet er toegevoegd worden aan ons aanbod zodat dit past bij onze populatie.

Doel: In januari 2026 is in kaart gebracht welke bestaande lessen, leesboeken en activiteiten binnen ons onderwijs bijdragen aan de doelen van burgerschap. Op basis van deze analyse per groep wordt ons aanbod waar nodig verrijkt met aanvullende lessen of materialen die aan sluiten bij de onderwijsbehoeften van onze leerlingenpopulatie."

De school zorgt voor een kalender met verschillende feesten en bijzondere dagen door het jaar heen om begrip en kennis te vergroten op het gebied van andere religies, levensbeschouwingen en diversiteit.

Doel: Voor november 2025 zijn er schooleigen doelen voor groep 1/2 opgesteld in samenhang met de thema's/ beredeneerd aanbod.

In schooljaar 2025 –2026 wordt er een besluit genomen op welke manier wij jaarlijks ons burgerschapsonderwijs willen toetsen. (Wij nemen de SVM af via LiB) Naast de Kwink doelen worden de schooleigen doelen jaarlijks, in een nog nader te bepalen vorm, geëvalueerd.

*Gestandaardiseerde vragenlijst?

Doel: Uiterlijk in februari 2026 heeft het team een besluit genomen over de wijze waarop het burgerschapsonderwijs jaarlijks wordt geëvalueerd, waarbij wordt vastgesteld of we kiezen voor gestandaardiseerde meetmethode of werken met iets als een portfolio. De gekozen toetsvorm sluit aan bij de doelen van ons burgerschapsonderwijs en is opgenomen in ons kwaliteitszorgsysteem.

Schooleigen doelen met indicatoren (groep 3 t/m 8)

1. Verantwoordelijkheid & Zelfstandigheid

Doel 1

De leerling neemt verantwoordelijkheid voor eigen gedrag en handelen binnen de schoolomgeving.

♦ Indicatoren:

De leerling kan uitleggen waarom bepaalde regels bestaan. (gouden weken, schoolregels, klassenregels) (Taal en sova)

De leerling reflecteert 2x per jaar schriftelijk of mondeling op eigen gedrag en ontwikkeling. (leerling gesprekken 2025-2026, SVM) (Taal en sova)

De leerling maakt zelfstandig een weekplanning en voert deze in minimaal 4 van de 5 weken uit. (Agenda, leren leren) (groep 8, taal)

Doel 2

De leerling onderneemt zelfstandig actie bij het oplossen van eenvoudige problemen of conflicten.

♦ Indicatoren:

De leerling gebruikt bij conflicten de afgesproken oplossingsstrategie zoals aangeboden in de methode Kwink-Sova

De leerling benoemt manieren om met een meningsverschil om te gaan.

2. Betrokkenheid bij de gemeenschap

Doel 3

De leerling toont betrokkenheid bij de klas, school en buurt.

♦ Indicatoren:

De leerling neemt gedurende het schooljaar actief deel aan activiteiten voor de school of wijk (zoals afval opruimen, goede doelenactie).

De leerling kan minimaal 3 voorbeelden noemen waarin zij iets voor een ander hebben gedaan.

Doel 4

De leerling toont interesse in maatschappelijke thema's en wereldgebeurtenissen.

♦ Indicatoren:

De leerling leest en bespreekt minimaal 1 actueel maatschappelijk onderwerp per maand in de klas.
(jeugdjournaal, nieuwsbegrip)

De leerling kan bij een opdracht van een actueel thema zijn eigen waarden en mening koppelen.

3. Inclusie & Respect

Doel 5

De leerling toont respect voor verschillen in cultuur, geloof en identiteit.

♦ Indicatoren:

De leerling kan 3 culturele of levensbeschouwelijke verschillen benoemen en uitleggen waarom respect hiervoor belangrijk is.

De leerlingen weten dat er verschillende feesten of bijzonderheden worden gevierd bij mensen met een andere culturele achtergrond of geloofsovertuiging.

Doel 6

De leerling draagt bij aan een veilige en positieve groepssfeer.

♦ Indicatoren:

De leerling neemt actief deel aan klasafspraken en denkt mee over gedragsregels.

De leerling geeft in een jaarlijkse groepspeiling aan zich verantwoordelijk te voelen voor een prettige sfeer.

4. Ambitie en persoonlijke groei

Doel 7

De leerling stelt persoonlijke leerdoelen en evalueert deze periodiek.

♦ Indicatoren:

De leerling formuleert 2 persoonlijke doelen per jaar en bespreekt deze minimaal 2 keer met de leerkracht tijdens leerling gesprekken.

De leerling toont in 80% van de gevallen inzet bij het werken aan deze doelen. (werkhouding)

Doel 8

De leerling ziet kansen voor persoonlijke ontwikkeling en weet hoe hij/zij deze kan benutten.

♦ Indicatoren:

De leerling kan 2 voorbeelden noemen van iets dat hij/zij geleerd heeft buiten de lessen

De leerling kan benoemen waar hij/zij goed in is en wat nog beter kan.

De methode

Kwink richt zich op het ontwikkelen van kennis, vaardigheden en houdingen die kinderen in staat stellen volwaardig deel te nemen aan de samenleving. De methode benadrukt de volgende kernwaarden:

- **Vrijheid:** Het recht om je eigen mening te vormen en uit te dragen.
- **Gelijkheid:** Respect voor gelijke rechten en kansen voor iedereen.

- **Solidariteit:** Verantwoordelijkheid nemen voor elkaar en de gemeenschap.

Daarnaast worden de volgende burgerschapscompetenties ontwikkeld: kwinkvoorburgerschap.nl

- **Eigen opvattingen ontwikkelen:** Leerlingen leren in gesprek te gaan over elkaars standpunten en ontwikkelen zo hun eigen opvattingen.
- **Respectvol luisteren:** Leerlingen leren met respect te luisteren naar de standpunten van anderen, ook als die anders zijn dan de eigen opvattingen.
- **Actief burgerschap:** Leerlingen ontdekken hun rol in het vormgeven van de samenleving en leren actief bij te dragen aan de gemeenschap

5. School als oefenplaats

Wij zien onze school als oefenplek voor de samenleving. Leerlingen krijgen hier de ruimte om te oefenen met burgerschapsvaardigheden in de praktijk; tijdens de lessen in de klas, buitenspelen, gymlessen en uitstapjes. Bovenstaande doelen kunnen worden geoefend tijdens de lesdagen. Leerlingen doen kennis en vaardigheden op diverse manieren, verschillende omgevingen en activiteiten.

6. Monitoring

Op het Middelpunt streven we ernaar dat leerlingen uitstromen met de vaardigheden om als betrokken en zelfstandige burgers deel te nemen aan de samenleving. We werken doelgericht en actief aan het bevorderen van burgerschap en sociale cohesie, het gevoel van betrokkenheid en verantwoordelijkheid binnen een veilige en inclusieve samenleving. We vinden het belangrijk om inzicht te hebben in de resultaten van ons onderwijs. Dat betekent dat we de leerresultaten voor burgerschap in kaart brengen, zodat kan worden nagegaan of onze leerdoelen worden gerealiseerd. Dit doen we op basis van de PDCA-cyclus als volgt:

- Binnen de bouwvergaderingen: voortgang Kwink-lessen.
- Door de werkgroep Burgerschap/ Sova: inhoudelijke evaluatie.
- Schoolbreed: reflectie op betrokkenheid en schoolklimaat. SVM en een ander te bepalen instrument (2025-2026). De SVM wordt jaarlijks geanalyseerd en deze resultaten worden PCBO breed gedeeld.
- Warme overdracht naar volgende groep.

Hiermee onderzoeken we structureel of het aanbod bijdraagt aan het behalen van de kerndoelen, en of leerlingen zich ontwikkelen tot verantwoordelijke wereldburgers. Individuele gegevens en het groepsbeeld worden door de leerkracht geanalyseerd. Indien nodig worden er, na overleg met de IB, aanvullende interventies ingezet.

Op het Middelpunt is er een gedragsspecialist, er is een anti-pestcoördinator, een vertrouwenspersoon en een schoolmaatschappelijk werkster.

Dit burgerschapsplan helpt ons als team om:

Structureel aandacht te besteden aan maatschappelijke en sociale vorming en
persoonsvorming

Onze christelijke identiteit te koppelen aan actuele burgerschapsvraagstukken.

Leerlingen op te leiden tot bewuste, respectvolle en verantwoordelijke mensen.

Tot slot:

Onze missie – *"Op Het Middelpunt zien wij de toekomst met vertrouwen tegemoet!"* – is de basis voor alles wat we doen. Met dit plan geven we handen en voeten aan ons burgerschapsonderwijs en bouwen we samen aan een betere samenleving.

Bijlagen

Bijlage 1:

Lesverdeling met doelen methode Kwink-Burgerschap

De burgerschapslessen hebben per bouw totaal 14 lessen. Het zijn op zichzelf staande lessen.

De 14 lessen hebben wij onderverdeeld per groep. Zie het schema hieronder.

Het is de bedoeling dat bijvoorbeeld groep 5 dit schooljaar les 6 t/m 10 geeft.

Onderbouw

Groep 1/2: les 1 t/m 7

Groep 3: 8 t/m 14

Middenbouw

Groep 4: les 1 t/m 5

Groep 5: les 6 t/m 10

Groep 6: les 11 t/m 14

Bovenbouw

Groep 7: les 1 t/m 7

Groep 8: les 8 t/m 14

Lessen:

	Onderbouw	Middenbouw	bovenbouw
Les 1	Hulp nodig	Regels en rechten	Mensenrechten zijn nodig
Les 2	Wie is de baas?	Wie heeft het hier voor het zeggen	Onze democratische rechtstaat
Les 3	Anders zijn, hetzelfde mogen	Iedereen is anders en gelijkwaardig	Gelijke behandeling
Les 4	Iedereen naar school	Mensenrechten, altijd en overal	Mediawijs
Les 5	Houd het schoon	Een schone leefomgeving	Verantwoordelijkheid voor je leefomgeving
Les 6	Het gezin	Bij ons thuis	Van huis uit
Les 7	Racisme	Racisme	Vooroordelen en racisme
Les 8	Je zegje doen (verkiezingen)	Je mening wordt gehoord (verkiezingen)	Jouw stem telt mee (verkiezingen)
Les 9	Mediawijsheid	Mediawijsheid	Mediawijs
Les 10	Hoe groot is jouw wereld?	Een plek voor iedereen	Gedwongen migratie
Les 11	Technologisch burgerschap	Technologisch burgerschap	Technologisch burgerschap
Les 12	Politie en rechten	Rechtspraak	Rechtspraak
Les 13	Gender	Genderdiversiteit	Genderdiversiteit
Les 14	Veiligheid	Veiligheid	Veiligheid

Kwink voor burgerschap sluit in werkwijze en vorm aan bij *Kwink voor SEL*. Beide worden digitaal aangeboden, gebruiken filmpjes en animaties in iedere les en gaan uit van de vijf bewezen competenties: besef van jezelf, zelfmanagement, besef van de ander, relaties hanteren en keuzes maken.

Omschrijving

Burgerschapsonderwijs rust leerlingen toe om op basis van eigen idealen, waarden en normen te functioneren in een democratische en diverse samenleving. Dit onderwijs ontwikkelt het vermogen en de bereidheid om, binnen de kaders van de democratische rechtsstaat, een bijdrage te leveren aan de instandhouding of verdere ontwikkeling van een democratische cultuur.

Over wie

Burgerschap richt zich op mensen dichtbij én ver(der) weg. Het gaat om personen en groepen die niet zo concreet zijn. Denk bijvoorbeeld aan mensen uit andere samenlevingen, met andere maatschappelijke posities en met andere ideeën.

Doelstelling

Kinderen leren over de samenleving zoals die nu geordend is en functioneert, en hoe zij eraan kunnen deelnemen. Ze leren wat mensen, gemeenschappen en instituties van hen verwachten. Ze leren de rechtvaardigheid van die ordening kritisch te bevragen en dragen bij aan het bereiken van een meer rechtvaardige wereld. Ze leren inzien dat er alternatieven bestaan voor de huidige ordening van samenlevingen en instituties.

Vaardigheden

- Kinderen kunnen eigen standpunten naar voren brengen en luisteren naar de standpunten van anderen.
- Kinderen kunnen zich sociaal rechtvaardig opstellen.
- Kinderen kunnen naar de ander luisteren en zich in de ander verplaatsen.
- Kinderen kunnen zich bewegen in onbekende sociale situaties.

Kennis

- Kinderen kennen sociale regels.
- Kinderen kennen manieren om conflicten op te lossen.
- Kinderen kennen de wetten.
- Kinderen kennen maatschappelijke instituties.
- Kinderen kennen verschillen van culturele aard en weten wanneer er sprake is van vooroordelen en discriminatie.

Attituden

- Kinderen willen ieders stem horen, een dialoog aangaan en een actieve, kritische bijdrage leveren.
- Kinderen willen zich sociaal rechtvaardig opstellen, zijn bereid tot zorg en hulp en willen de ander en het milieu niet schaden door eigen gedrag.
- Kinderen willen conflicten onderzoeken, zijn bereid het standpunt van anderen serieus te nemen en samen naar een oplossing te zoeken.
- Kinderen willen andermans opvattingen en leefstijl leren kennen en staan positief tegenover verschillen.

